

הלכות שבת סימן שיב

ביאורים ומוספים

ואינו חייב משום גזוז, מפני שאין הדרך לחלוש מחמת הכאב הנגרם בתלישה. ואף משום עוקר דבר מגידולו כתב בשע"צ שם (סי' ו) שאינו חייב, מפני שהוא כלאחר יד.

(15) ותחבשות הדבוקה לגופו במקום שיש בו שער, דעת הגרש"ז אר"ע רבך (ש"ש"כ) (ח) פל"ה הע' עח) שאם הוא מצטער מחמתה, מותר לו להסירה גם כשהוא פסיק רישא שיתלשו שערות בשעת הסרתה, מפני שהוא פסיק רישא דלא נחא ליה, ומקלקל, ובלאחר יד. מאידך, דעת הגר"ש וואזנר (שיעורי שבט הלוי נדה עמ' שכא ס"ק ב) לענין חציצה בטבילה, שיש להקל להוריד את התחבשות בנחת, באופן שבהורדתה אינו פסיק רישא לתלישת השער.

[משנ"ב ס"ק נב]

וקמו שפ"ב ב"ר פסוק סימן שכח⁽¹⁶⁾.

(16) ובביה"ל שם (סמ"ט ד"ה לשום) התקשה מנין שאסור להכניס פתילה רכה, שמא לא נאסר להכניס אלא צרור קשה, שפסיק רישא הוא שעל ידי השימוש בו יתלוש שערות, ואילו בפתילה רכה אין זה פסיק רישא, וייעב בדוחק, שהואיל ומכניס ומוציא את הפתילה כמה פעמים, קרוב לראי שישיר שערות אף בפתילה רכה, ונחשב הדבר כפסיק רישא, ונשאר בצ"ע.

[משנ"ב ס"ק נג]

שפי"ן שפ"ב ב"ר פסוק סימן נה⁽¹⁷⁾ לחזר ולהוציא אנה כטלה אצל הגוף⁽¹⁷⁾.
(17) ולענין לצאת לרשות הרבים במוך דחוק, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' כח אות ט' וח"ה סי' לו) שאסור, וכן דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני שבת ח"ד פ"ח ס"ק ד). ובשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' מז) כתב, שמעיקר הדין מותר לצאת בזה, אך כיון שלא מצינו בפירוש להתיר, ראוי להחמיר. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ט, וכן בשיעורי שבט הלוי [נדה] עמ' רעח) כתב, שאין לצאת במוך דחוק לרשות הרבים או לכרמלית, אך לחצר שאינה מעורבת אפשר שאין צריך להחמיר, וכן כתב בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' קב), אלא שהוסיף, שאם מעט מן המוך יוצא מחוץ לגופה אסורה לצאת גם לחצר שאינה מעורבת.

מאידך, דעת הגרש"ז אר"ע רבך (ש"ש"כ פ"ח הע' פו ובח"ג שם) שכיון שלא מצאנו שגדולי הדורות הזהירו על כך, ובפרט שלדעת החותם דעת (יו"ד סי' קפד) פעמים שצריכה מוך דחוק ב' או ג' ימים, וגם לא נזכר שיש היתר מיוחד לתת מוך דחוק בשבת אף בבית [לדעה המובאת בשי"ע לעיל (סי' שג סי"ח) שכל שאסור לצאת בו דרך מלבוש לרשות הרבים אסור ללכת בו אף בבית], צריך לימור שהואיל והוצאה זו היא רק מדרבנן, וכך היא דרכן של נשים כשרות שצריכות למוך דחוק בכל הודש כדי להיות מותרות לבעליהן, נחשב המוך דחוק כאחד מבגדיה [וכשם שיש מקילים בשעת יד שנחשב מלבוש כיון שהכל צריכים לו לדעת מה השעה].

[ביה"ל ד"ה דהא]

כבוד הבריות דהא אות⁽¹⁸⁾.

(18) אכן, לגבי מלאכה שאינה צריכה לגופה, אף שאין איסורה אלא מדרבנן, כתב במשנ"ב לעיל (סי' שב ס"ק לו ובשע"צ שם ס"ק מד) שלא הותר להסיר טיט מכגד במקום כבוד הבריות אלא על ידי אמירה לנכרי, שאז נחשב הדבר שבות רשבות, ואילו לגבי הוצאת המות לרשות הרבים, כתב במשנ"ב לעיל (סי' שיא ס"ק יב) בשם המג"א, ובשע"צ שם (ס"ק יח), שלא הותרה מלאכה שאינה צריכה לגופה משום כבוד הבריות, אף על ידי אמירה לנכרי.

ובמקום שעבר על איסור דרבנן משום כבוד הבריות, כתב בשו"ת חוות יאיר (סי' רלו) שאף על פי שהותר לעשות כן, מ"מ צריך הוא כפרה, וחביא את דבריו היתוספת שבת (ס"ק א). והכח החיים (ס"ק ב) כתב, שמשמעות הפוסקים היא שאינו צריך כפרה.

[משנ"ב ס"ק ח]

אף שפ"ב ב"ר פסוקים דינו ככרמלית, מקל מקום אין להקל⁽¹⁹⁾.

(19) ובענין הכרעת המשנ"ב במחלוקת זו, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' רסו ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק יב]

ואף ד"ש פ"ה על-פ"ל פנים לבלי עלמא אסור תלישה מדרבנן, דמחזי כחלש⁽²⁰⁾ וכו', ונע"ן כמה שנקב לזמן פסיקן שלו סעיף ה וסעיף ח במשנה ברורה ובאור הלכה⁽²¹⁾.

(8) ולקמן (סי' שלו ס"ק מג) כתב, שטעם האיסור דרבנן הוא משום שמפסיק את יניקתו מעט.

(9) שם (ס"ק מג ושע"צ ס"ק לו וביה"ל ד"ה אפלו) כתב, שהגבחה עצין מן הקרקע אינה אסורה לדעת השו"ע אלא מדרבנן, אף בעצין נקוב [ודלא כשיטת הרמב"ם שאסור הדבר מדאורייתא], ולכן גם בצרור שיש בו עשבים, שאינו אסור אלא מדרבנן, לא גזרו משום כבוד הבריות.

[משנ"ב ס"ק יג]

וכדלקמן פסיקן שלו סעיף ה⁽²²⁾ וכו', וק"ל פסיק רישא הוא⁽²³⁾.

(10) ושם (ס"ק לה) כתב, שהעוקר דבר מגידולו, חייב משום שהוא תולדת קצצר.

(11) וכן לקנח את עצמו או את ידיו בנייר טישור' דק, שמצוי שנקרע על ידי השימוש בו, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני ח"א פ"ח ס"ק א) שמותר, כיון שאין זה פסיק רישא שהמיר יקרו, והוא אינו מתכוין לכך, ובפרט אם נעשה הדבר בדרך השחתה, שאז דינו קל יותר.

[משנ"ב ס"ק יז]

דלא ה"י בקצה⁽²⁴⁾.

(12) ועשבים שנתלשו בשבת, כתב לקמן (סי' שלו ס"ק כד) שדינם כמוקצה, משום שבבין השמשות היו מחוברים.

[משנ"ב ס"ק יט]

ה"נ, שלא לשמט אותם במקום חפזם, משום תלישה⁽²⁵⁾.

(13) ולא אסר כאן משום מוקצה כדעת המג"א שנחשבים עשבים אלו כמוקצה, וכדכתב בשע"צ (ס"ק כב, ולקמן סי' שלו ס"ק מב) שדבריו כאן הם לא כדעת המג"א. אמנם, לקמן (סי' שיח ס"ק טו) כתב שאין ההבנה מתעילה במחבר ההולך וגדל בשבת, ומוקצה הוא, ובאר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' מב אות יד) שמה שגדל הרי בטל ברוב [כמבואר במשנ"ב שם (ס"ק טז) בשם המג"א], והטעם שהמג"א איסור, צריך לומר משום שהוא דבר שיש לו מתירין, ובאן לענין טלטול אין להחמיר כיון שלענין טלטול כתב הצ"ח שאין מחמירים בדבר שיש לו מתירין, כמבואר בביה"ל לעיל (סי' שח ס"ז ד"ה מבעד יום). ומה שלעיל (סי' שח ס"ק פא) כתב שזמורה המחוברת לקרקע נחשבת מוקצה, תירצו הגרש"ז אר"ע רבך (שבת לישראל עמ' שג) והגר"ש קרליץ (חוט שני ח"ג פמ"א סוף ס"ק ב) שזמורה דין עשבים מדיו זמורה, משום שעשבים תלושים מערב שבת אינם מוקצה, מפני שעומדים הם למאכל בהמה, ולכן גם כשהם מחוברים לא חל עליהם שם מוקצה, מה שאין כן בזמורה שאף כשהיא תלושה דינה כמוקצה, מפני שאינה כלי, ולכן גם כשהיא מחוברת דינה כן [ובענין אופנים נוספים במוקצה במחבר, ראה מה שכתבנו שם].

ובזמננו, שאין רגילים להשתמש בעשבים לקינוח או לתשימש אחר, דעת הגרש"ז אר"ע רבך (שלמי יהודה פ"ג הע' ד) והגר"ש אלישיב (שבית יצחק מוקצה פ"ז אות ב) שדינם כמוקצה.

[משנ"ב ס"ק כ]

דהוא ככלל תולש⁽²⁶⁾ וכו', פסיק רישא היא על-ידי המְשֻׁמוּשׁ⁽²⁷⁾.

(14) והתולש מן החי, כתב לקמן (סי' שם ס"ק ה) שפטור הוא,

הלכות שבת סימן שיב

(1) כלה בגוף: ט' אסור לפנות (כד) *בשדה (1) ניר בשבת, שמא יבוא לאשוויי גמות. *וואס היז שדה חבירו, אפילו בחל אסור, מפני שדש נירו ומקלקל: י' (כה) *אכנים גדולות שמצדדן אותן כמין מושב חלול ויושבים עליהם פשרות במקום המיוחד לבית הפסא, מתר (ס) (כו) לצדדן, ואף-על-גב דבנן עראי הוא לא גזרו בה רבנן, משום כבוד הבירות:

שיג טלטול דלת וחלון והמנועול בשבת, וכו' י' סעיפים:

א (6) [6] (א) *פקק החלון, כגון לוח או שאר כל דבר שסותמין בו החלון, יכולים לכתמו *אפילו אם אינו קשור, (ב) *ולא אמרינן דהוי כמוסיף על הבנין, (ג) *והוא שישבש עליו *מערכ-שבת לכתמו בו. (ד) *והנה (ד) שהתקינו להיות נועל בו (ה) אין צריך שישבשנו בדלת, יומכל מקום דמי לבנן יותר מפקק החלון, ולא סגי במחשבה שישבש עליו מאתמול, וצריך (ו) שיתקנו לכך: "לרש"י, הינו שיתקנו לשם כלי שיהא ראוי לשום תשמיש, *שיהא ראוי להפך בו זיתים או לפצע בו אגוזים,

א שבת כח"ה במשנה
דב'קנים ודמפרט
לה רבי אבא שם כח"ה
ב תוספות שם הרב
הפריד בסוף פרק כב
ג שם בבבא מציעא וברק
שמעון ד' גלילא
ד שם וברבי יוחנן
ה שם בפירוש רש"י

שערי תשובה

[6] פקק. עין בה"ט. וכתב ב"י שבערות ביתיחותה ח"ב סימן קט התקנים להמגיא, גם כתב דצירים ומנועולים של ברזל שבפתח וחלון חשיבי כמחבר, ולא כש"י, ונכון התקינו כפס"א ח"ב סימן צד דבר שמואל סימן רכג כו, ע"ש:
(6) פקק. ואפילו על ארבעה שבג שרי, דמוסיף על אהל צראי שרי, תוס'. הרי' הלוי פסק דקדם ששמות המות מתר לכתם החלון שלא תפסם הנקאה לפניה, אבל אחר מיתתו אסור לכתמו דהוי כמתקן, ודעת המ"א להחיר אפילו אחר שמת, ע"ש. ולומר לאיני-הודי לכתמו הוי שבות דשבות, עין סימן עז ס"ה ועין בתשובת מהר"ל סימן ט: (3) ונ"ח. שתחבו אצל הדלת בפתל דמי לגר קצה, אבל קנה שמוסקין בו זיתים, אעפ"י שנוצלין בו מ"מ מקרי כלא כהו לאסור. כ"מ בדרכים:

באור הלכה

דמשום זה איתא בגמרא דצריך יותר לקדם בצדד אף שהוא מקצה סלקתם בתרס אף שיש עליו תורת כלי: * בשדה חר וכי'. עין כט"ו שכתב דהוא חרישה ראשונה וצריך לזרעה, והוא מפרש רש"י שם בגמרא, ומשמע דבסתם שדה שלא נחרש עדין או בחרישה שניה שלאחר החרישה לא חליצין לאשוויי גמות, ואף דעצם אסור אשוויי גמות שדך בכל גזרי נולא נופר בשום מקום בגמרא ופוסקים נפקא מינה בזה, מפל מקום לא גזרו שםא יבוא להשוות גמות רק בשדה ניר, והטעם כמו שכתבתי במשנה ברורה, דבחרישה ראשונה מצוי בה רבנים, ונראה לי שזהו פתח הפירמגדים במשפחות וזהו סעיף-קטן ג, דאי לא הכי דכריי מקשים מאד: * ואם היה וכו'. עין בפריי מנדים, ויבשוד חבירו אסור גם בחרישה שניה שלאחר החרישה, ובכבא-קמא דף פא עמוד ב משמע דחלוי בירידת הטל, עין שם:

* אפילו אם אינו קשור. ובגמרא אין צריך אפילו מחשבה, ב"ח ואל"ה בזה: * ולא אמרינן וכו'. עין במשנה ברורה, ואם אינו עומד לפתח אלא לשנים רחוקות (3) אסור, כמוסיף על אהל קבוע, כן כתב מהגדן אברהם קציר-קטן 2 ופריי-מנדים, ועל-כן כצ"ח שיהא פקק קשור וכלוי מבעוד יום: * והוא שישבש וכו'. עין בבית-יוסף דכן הוא מסבגת ה"א"ש, ודלא כס"ח דכ"י שיהיה תורת כלי כמו קנה לקמה. אמנם כצאתי דמורה ראשונים כצ"ח להו קונה, הלא הנה נרמזין במלמדות ותרש"ב בחתוליו במסגרת ותר"א"ם בספר יראים שלו, ועל-כן צריך עיון למעשה: * מערב-שבת לכתמו בו. הינו דכ"ח דתכינו לכך לית בה אסור טלטול, וכלאו הכי אסור משום טלטול, אבל משום כבן לא שדך בפקק החלון כלל, כן כתב הפ"ח וכן הפריי-מנדים. וליפי זה מה שכתב השלחן-ארבעה לכתמו בו הוא לאו דוקא, דהוא הדין אם הכין במחשבה לאיזה דבר שיהיה, כפי, וכן באר הפריי-מנדים וכתב עוד, דאם הוא כלי, אף אם הוא כלי שכלאכתו לאסור, כגון דף שעורבין עליו, דהוא מתר לצדד גופו, תי אין צריך אפילו מחשבה. וכן משמע בה"א"ש דהשעם הוא משום אסור טלטול, ובבאור הגמרא כתב דהשעם השלחן-ארבעה הוא ברש"י, דאי לאו הכי נראה כמוסיף על הבנין: * שיהא ראוי להפך וכו'. ואפילו אם יחד רק לזה, מפל מקום

משנה ברורה

לכלצ מרגלית או נהב ולצאת בו לרשות-הרבים: ט' (כד) בשדה ניר וכו'. היא שדה (ס) ששחלשית ועומדת לזרעה, ומצוי בה אז על-ידי חרישה רבנים וגמות, ועל-כן חליצין שםא יבוא כצת שישבש לשבש היטל מהקבצים שלפניו וישלח ליקום הגמות, ואמרינן: היתה לו גמא וטממה, נכשושית ונחלה, בבית חוב משום בונה [שמתקן הבית ככר]. בשדה חוב משום חורש ושהרי השנה קנה את פני הקרקע ויהיה טוב לזרעה: י' (כה) אכנים גדולות וכו'. יש אומרים, (כח) דוקא אם היה האכנים מוכנים מוכר לזה, דאי לאו הכי לא הוה אסור מקצה בשביל זה, דלא מצינו שהתר אלא לקבוע: (כו) לצדדן. הינו להעמיד הדפנות שמכאן ומכאן, אבל להשים אבן למעלה על שתייהן אסור משום אהל, אף דאהל צראי הוא, כן פתב מגן-אברהם, אבל האליה רבה ופאמר-מנדים מתיירין גם בזה:

א (א) פקק החלון. ואפילו (6) על ארבעה שבג שרי, ואינו נחשב לאהל, דהאהל כפר עשוי, וכפולקין אינו אלא מוסיף על האהל, דהינו ששכסה החלל שהיה באהל, וגם הוא צראי. הרי' הלוי כתב, דהא דאיתא בש"ס שפקקי את החלון בשבת מפני המת שלא יקנס הטמאה לפניה ויטמאו הפלים, הינו דוקא קנים שישמית המת, דלא הוי אלא תוספת אהל צראי, וגם לא מקרי מחסן צדדן, אבל לאסור מיתתו מקרי מקוץ גמור. והמגן-אברהם חולק עליו וסובר דזה לא מקרי מתקן, דהבליים שהיו בתוכו כפר נטמאו, ואינו מועיל אלא להבא שלא יטמאו כל אשר יהיה אחר-כך בהביות, ובשערי-תשובה מצדד כהמגן-אברהם, ועין בפריי-מנדים: (ב) ולא אמרינן וכו'. כיון שדרכו ככר לפתח ולסגור תמיד, ועין בבאור הלכה: (ג) והוא שישבש וכו'. וזה מהני אפילו אם לא נשתמש בו צדדן מעולם לזה, (ד) וכל-שכן אם נשתמש בו מכבר אפילו רק פעם אחת, דכבר יורה עליהם תורת כלי ולא צריך תו אפילו מחשבה. ודע, דהא דכעינו דעתו מערב-שבת הינו דוקא בדבר שדרכו לבטלו שם, אבל דבר שאין דרכו לבטלו לעולם אלא לפי שעה, כגון בגד וכיוצא בזה, מתר לכתמו (2) אפילו לא היה דעתו עליו מערב-שבת [ח"א]: (ד) שהתקינו וכו'. הינו (ג) שתחבו אצל הדלת בפתל [ולא (ד) שסוגר בו את המסגרת או שגיי מצאי דלת], ועל-כן דמי קצת לגר, המבאר לקמה דלא מהני לה מחשבה: (ה) אין צריך שישבשנו וכו'. צריך לומר "נפני אין צריך וכו'": (ו) שיתקנו לכך. (ה) הינו,

שער הצעיר

(כח) רש"י. ועין באור הלכה: (כח) רש"י ב"ס של שלמה, ונביאו באליה רבה, וראינו מדקאמר הגמרא אכנים של בית-הפסא, אבל לפי מה שפרש רש"י שם בבבא אין הכרח לזה: (6) מגן-אברהם: (3) כן מוכח מהר"ל, וסתם השלחן-ארבעה לדינא קונה לעיל בסימן שח סעיף י': (2) מגן-אברהם: (7) פריי-מנדים: (5) ב"ח:

